

Wywóz nieczystości śmieciarką Wypadek śmiertelny

Tylko odpowiednia doza rozsądku może sprawić, że praca przy wywozie nieczystości śmieciarką nie będzie niebezpieczna. W omawianym przypadku zabrakło jej zarówno kierowcy śmieciarki, jak i ładowaczom, co poskutkowało wypadkiem śmiertelnym.

mgr Andrzej Dzedzic

ekspert ds. BHP certyfikowany przez CIOP-PIB, właściciel Biura Doradczo-Uslugowego BHP w Dąbrowie Tarnowskiej wpisany na listę biegłych sądowych Prezesa Sądu Okręgowego w Tarnowie

Ladowacz odpadów wykonuje prace związane z wywózką śmieci pojazdem specjalnym nazwanym popularnie śmieciarką. Do jego obowiązków należy: wstępne sprawdzenie zawartości kubła, transport pełnych kubłów (worków) do śmieciarki, podniesienie kubła na wysokość ok. 20 cm, zamocowanie go w uchwycie podnośnika, włączenie mechanizmu wypróżniania kubłów, sprawdzenie, czy w kubłe nie zostały śmieci oraz ręczne ich usunięcie, zdjęcie pustego kubła z uchwytu podnośnika, odstawienie go na miejsce.

Analiza

Śmieciarka to przeważnie pojazd, który na podwoziu samochodu ciężarowego ma zainstalowaną specjalną konstrukcję (np. ugniatarkę odpadów, ładowarkę kontenerów na odpady itp.), którą należy traktować jako maszynę.

Pojazd ten z tyłu ma dwie tzw. stopki, czyli miejsca, gdzie ładowacz śmieci zazwyczaj stoi podczas krótkich odcinków trasy. Nowe pojazdy

mają już zamontowane zabezpieczenia powodujące, że kierujący śmieciarką nie może poruszać się szybciej niż z prędkością określoną w dokumentacji techniczno-ruchowej pojazdu (zazwyczaj jest to 30 km/h), jak również nie może wykonywać manewru cofania, kiedy na stopce stoi pracownik. Zabezpieczenie sprawia, że stojący z tyłu ładowacz nie zostanie przygnieciony np. do ściany. Zdarza się, że pracownicy pokonują odcinki trasy, stojąc na stopce, gdyż tak jest wygodniej, czym jednak ryzykują swoje zdrowie i życie. Podczas przemieszczania się pojazd podskakuje na nierównościach drogi, co zmusza pracownika do kurczowego trzymania się za uchwyt, by nie narazić się na upadek. Podobnie jest podczas takich manewrów jak skrety, ruszanie i hamowanie. Jednakże §19 pkt 1 *Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2009 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy gospodarowaniu odpadami komunalnymi* kategorycznie zabrania pracownikom pozostawania na tejże stopce podczas jazdy.

Opis wypadku

Jan Kowalski zatrudniony był na podstawie umowy zlecenia. W ramach tej umowy w dniu wypadku (2015 r.) około godziny 7.30, wspólnie z Janem Nowakiem (kierowcą samochodu specjalnego – śmieciarki) oraz Józefem Kwiatkowskim, wykonywał czynności związane z wywozem odpadów stałych. Jan Kowalski oraz Józef Kwiatkowski dostarczali pojemniki ze śmieciami do pojazdu, umieszczali je w uchwycie podnoszącym, a po opróżnieniu odstawiali na posesję. Około godziny 10.30 rozpoczęli wywóz śmieci w miejscowości M. W pierwszej kolejności odbierali śmieci z posesji usytuowanych przy drodze gruntowej. Była to droga utwardzona tłuczniem, która w odległości około 150 m od skrzyżowania z drogą gminną prowadziła w dół i zakończona była rozjazdem dróg polnych. Z uwagi na gabaryty samochodu oraz jego ciężar zawrócenie na takim rozjeździe było bardzo utrudnione. Dlatego w tym rejonie odpady stałe odbierane były w ten sposób, że śmieciarką cofano do ostatniej posesji, następnie pojazd poruszał się do przodu od posesji do posesji w kierunku drogi gminnej. Również w dniu wypadku kierowca na skrzyżowaniu ustawił pojazd w sposób odpowiedni do cofania w drogę gruntową. Wówczas pracownicy stanęli na stopniach z tyłu pojazdu. Jan Kowalski stanął na prawym stopniu, czyli od strony pasażera, a Józef Kwiatkowski na lewym stopniu, czyli od strony kierowcy. Następnie kierowca zaczął cofać śmieciarkę.

Obsługujący śmieciarkę nie zachował zasad BHP podczas wykonywanych czynności. Wykonywał manewr cofania, podczas gdy na stopniach tylnych pojazdu, którym kierował, znajdowali się dwaj pracownicy.

Pojazd poruszał się bardzo powoli, równomiernie, bez szarpania. Droga, po której cofała śmieciarka, była równa, bez uskoków i wybojów. Podczas manewru cofania kierowca patrzył na zmianę w lusterka zewnętrzne pojazdu, w których widoczni byli również stojący na stopniach pracownicy. W chwili gdy cofająca się śmieciarka przejeżdżała obok posesji nr A, Jan Kowalski spadł ze stopnia samochodu i dostał się pod koła tylnej osi śmieciarki.

Skutki wypadku

[...] rozległe rany tłuczone powłok głowy, w tym twarzy z wielomiejscowym złamaniem kości sklepienia i podstawy czaszki, rozerwaniem przez odłamy kostne opony twardej i mózgu, z częściowym wymóżdżeniem, [...] złamanie mostka i obustronne, wielomiejscowe złamanie wszystkich żeber [...] pęknięciem przepony po stronie lewej [...] rozległym porozrywaniem miększu płuc, zwłaszcza prawego, z całkowitym (okrężnym) pęknięciem ściany obu oskrzeli głównych i licznych oskrzeli obwodowych w płucu prawym oraz całkowitym (okrężnym) pęknięciem ściany aorty piersiowej [...] Jan Kowalski zmarł śmiercią gwałtowną nagłą wskutek doznanych rozległych, mnogich, ciężkich uszkodzeń ciała.

Pytania zadane przez organ procesowy

1. Czy sposób, w jaki osoby obsługujące śmieciarkę marki K podjęły czynności bezpośrednio przed zdarzeniem, był zgodny z zasadami bezpieczeństwa i higieny pracy, a w szczególności czy dopuszczalne było przewożenie pracowników na tylnym stopniu pojazdu podczas cofania?
2. Jakiego rodzaju szkoleniom winni być poddani pracownicy firmy A obsługujący ww. śmieciarkę?
3. Czy w firmie A istniał obowiązek opracowania ryzyka na stanowisku ładowacz i kierowca śmieciarki?

Fot. 1. ...

- 4.** Czy dokument opracowany w firmie A i obowiązujący w dniu zdarzenia w sposób właściwy ocenił ryzyko na wymienionych stanowiskach?
- 5.** Czy na podstawie zabezpieczonej dokumentacji można stwierdzić, że Jan Nowak, obsługujący śmieciarkę jako kierowca, został właściwie przeszkolony z zakresu przepisów BHP z uwzględnieniem ryzyka zawodowego na tym stanowisku? Czy przeszkolenie to było aktualne w dniu zdarzenia?
- 6.** Na podstawie zabezpieczonej w sprawie dokumentacji można stwierdzić, że brak aktualnych badań medycznych dopuszczających Jana Kowalskiego do wykonywania pracy na stanowisku, brak aktualnych szkoleń BHP, brak instrukcji BHP dotyczącej wykonywania prac przy zbieraniu odpadów komunalnych narażały tego pracownika na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu. Czy miały bezpośredni związek ze zdarzeniem, w którym śmierć poniósł Jan Kowalski?

Ad 1.

Obsługujący śmieciarkę Jan Nowak nie zachował zasad bezpieczeństwa i higieny pracy podczas wykonywanych czynności. Wykonywał manewr cofania, gdy na stopniach tylnych pojazdu, którym kierował, znajdowali się dwaj pracownicy. Należy w tym miejscu przytoczyć:

➤ § 19 pkt 2 *Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2009 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy gospodarowaniu odpadami komunalnymi*: „Kierujący pojazdem, wykonując manewr cofania, natychmiast zatrzymuje pojazd, jeżeli z pola widzenia straci pracownika, który pomaga mu przy wykonywaniu takiego manewru,

a także w sytuacji, gdy w polu widzenia zobaczy osobę postronną”
oraz

➤ art. 23 ust. 1 pkt 3 lit a) i b) *Ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym*:

– „1. Kierujący pojazdem jest obowiązany: 3) przy cofaniu ustąpić pierwszeństwa innemu pojazdowi lub uczestnikowi ruchu i zachować szczególną ostrożność, a w szczególności: a) sprawdzić, czy wykonywany manewr nie spowoduje zagrożenia bezpieczeństwa ruchu lub jego utrudnienia, b) upewnić się, czy za pojazdem nie znajduje się przeszkoda; w razie trudności w osobistym upewnieniu się kierujący jest obowiązany zapewnić sobie pomoc innej osoby”;

– art. 63 ust. 1: „Przewóz osób może odbywać się tylko pojazdem do tego przeznaczonym lub przystosowanym. [...]”

– art. 3: „1. Uczestnik ruchu i inna osoba znajdująca się na drodze są obowiązani zachować ostrożność albo gdy ustawa tego wymaga – szczególną ostrożność, unikać wszelkiego działania, które mogłoby spowodować zagrożenie bezpieczeństwa lub porządku ruchu drogowego, ruch ten utrudnić albo w związku z ruchem zakłócić spokój lub porządek publiczny oraz narażić kogokolwiek na szkodę. Przez działanie rozumie się również zaniechanie.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do osoby znajdującej się w pobliżu drogi, jeżeli jej zachowanie mogłoby pociągnąć za sobą skutki, o których mowa w tym przepisie”.

Dwaj pozostali pracownicy, Jan Kowalski oraz Józef Kwiatkowski, również nie zastosowali zasad bezpiecznej pracy i przebywali na stopniach tylnych pojazdu, podczas gdy kierowca dokonywał ma-

newru cofania, co jest niezgodne z § 19 pkt 1 *Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2009 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy gospodarowaniu odpadami komunalnymi*: „Podczas jazdy jest zabronione pozostawianie pracowników na stopniach komór ładunkowych pojazdu do wywozu odpadów”.

Kierujący powinien w tym przypadku zastosować zasadę ostrożności polegającą na przedsięwzięciu niezbędnych środków w celu niezwłocznego usunięcia zagrożenia, a gdyby to było niemożliwe – uprzedzić o zagrożeniu innych uczestników ruchu. Pracownicy śmieciarek powinni zachowywać maksimum bezpieczeństwa podczas swojej pracy. W trakcie prowadzonego przez organ procesowy postępowania zadano pytania kierującemu:

„Pytanie: W jakich okolicznościach pozwala pan pracownikom obsługi śmieciarki przebywać na tylnych stopniach śmieciarki?

Odpowiedź: Tylko na krótkich odcinkach pomiędzy posesjami na drogach wewnętrznych.

Pytanie: Czy pozwalał pan pracownikom przebywać na tylnych stopniach śmieciarki w trakcie wykonywania manewru jej cofania?

Odpowiedź: Tak, działa się to tylko w tym jednym rejonie, gdzie tolerowałem takie zachowanie pracowników [...]. Po odwróceniu pojazdu do cofania Jan Kowalski i Józef Kwiatkowski stanęli na stopniach z tyłu samochodu. Zrobili to bez mojej zgody czy tym bardziej mojego polecenia”.

Wypowiedzi te świadczą o tym, że Jan Nowak zdawał sobie sprawę, iż istnieje niebezpieczeństwo przewożenia osób na stopniach śmieciarki. A słowo „tolerowałem”, wypowiedziane przez niego, jest akceptacją, a poniekąd przyzwoleniem (przytaknięciem) do danego zachowania.

Ad 2.

Kierowca pojazdu do transportu śmieci powinien posiadać prawo jazdy właściwej kategorii, tj. kategorii C uprawniającej do kierowania pojazdami mechanicznymi, których dopuszczalna masa przekracza 3,5 t, w tym także samochodami ciężarowymi. Ponadto praca w charakterze kierowcy zawodowego wykonującego przewóz drogowy rzeczy (w tym śmieci) jest możliwa po uzyskaniu świadectwa kwalifikacji zawodowej. 17 listopada 2006 r. dokonano zmiany ustawy o transporcie drogowym oraz ustawy Prawo o ruchu drogowym (wdrażających postanowienia dyrektywy nr 2003/59/WE) i określono, że kierowcy ciężarówek, którzy uzyskali prawo

Od pracownika niebędącego kierowcą, obsługującego wszelkiego rodzaju urządzenia umożliwiające załadunek odpadów na pojazd, nie są wymagane dodatkowe uprawnienia i kwalifikacje.

jazdy kat. C po 10 września 2009 r., muszą przed podjęciem pracy w zawodzie kierowcy ukończyć kurs kwalifikacyjny z zakresu kwalifikacji wstępnej lub kwalifikacji wstępnej przyspieszonej, zakończony egzaminem sprawdzającym, po którym uzyskają świadectwo kwalifikacji zawodowej, wydane przez wojewodę odpowiedniego ze względu na miejsce szkolenia. Jednocześnie kierowcy, którzy uzyskali uprawnienia przed 10 września 2009 r., muszą ukończyć szkolenie okresowe, po którym uzyskają świadectwo kwalifikacji zawodowej, wydane przez kierownika ośrodka szkoleniowego. Kursy kwalifikacyjne i szkolenia okresowe dla kierowców zawodowych są wprowadzone na terenie całej Unii Europejskiej i mają za zadanie poprawę bezpieczeństwa drogowego i bezpieczeństwa kierowców, a także podniesienie ich kompetencji. Ponadto powinni odbyć wymagane szkolenia w dziedzinie BHP, tj. szkolenie wstępne obejmujące: instruktaż ogólny i stanowiskowy oraz szkolenie okresowe zgodnie z przyjętym harmonogramem (częstotliwością) u danego pracodawcy.

Od pracownika niebędącego kierowcą, obsługującego wszelkiego rodzaju urządzenia umożliwiające załadunek odpadów na pojazd, nie są wymagane dodatkowe uprawnienia i kwalifikacje. Pracownik obsługujący śmieciarkę powinien jedynie odbyć szkolenia w dziedzinie BHP, w tym być poddany szkoleniu wstępnemu obejmującemu: instruktaż ogólny oraz stanowiskowy, w trakcie którego zostanie przeszkolony w zakresie prawidłowego wykonywania czynności obsługowych, oraz szkoleniu okresowemu BHP zgodnie z przyjętym harmonogramem (częstotliwością) u danego pracodawcy.

Ad 3.

Zgodnie z art. 226 *Ustawy z dnia 26.04.1974 r. Kodeks pracy* stanowi, aby pracodawca:

- 1) ocenił i udokumentował ryzyko zawodowe związane z wykonywaną pracą oraz stosował niezbędne środki profilaktyczne zmniejszające ryzyko,

- 2) informował pracowników o ryzyku zawodowym, które wiąże się z wykonywaną pracą oraz o zasadach ochrony przed zagrożeniami.

Z podobnymi zapisami spotkamy się w § 39a *Rozporządzenia MPiPS z dnia 26.09.1997 r. w sprawie ogólnych przepisów BHP*. „Pracodawca ocenia ryzyko zawodowe występujące przy wykonywanych pracach, w szczególności przy doborze wyposażenia stanowisk i miejsc pracy, stosowanych substancji i preparatów chemicznych, biologicznych, rakotwórczych lub mutagennych oraz zmianie organizacji pracy. Podczas oceny ryzyka zawodowego uwzględnia się wszystkie czynniki środowiska pracy występujące przy wykonywanych pracach oraz sposoby wykonywania prac.

2. Stosowane w następstwie oceny ryzyka zawodowego środki profilaktyczne, metody oraz organizacja pracy powinny:

- 1) zapewniać zwiększenie poziomu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników;
- 2) być zintegrowane z działalnością prowadzoną przez pracodawcę na wszystkich poziomach struktury organizacyjnej zakładu pracy.
3. Pracodawca prowadzi dokumentację oceny ryzy-

ka zawodowego oraz zastosowanych niezbędnych środków profilaktycznych [...]”.

Zawarta w § 2 pkt 7 *Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy* definicja ryzyka zawodowego określa, że to „prawdopodobieństwo wystąpienia niepożądanego zdarzenia związanych z wykonywaną pracą, powodujących straty, w szczególności wystąpienia u pracowników niekorzystnych skutków zdrowotnych w wyniku zagrożeń zawodowych występujących w środowisku pracy lub sposobu wykonywania pracy”. Głównym celem oceny ryzyka jest zapewnienie poprawy warunków pracy oraz ochrony życia i zdrowia pracowników. Od sposobu przeprowadzenia tej oceny zależy w dużej mierze skuteczność funkcjonującego w przedsiębiorstwie systemu zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy.

Aby stwierdzić, czy na danym stanowisku pracy występują jakieś zagrożenia, określić ich nasilenie, a następnie ustalić skuteczne środki zapobiegawcze, należy przeprowadzić ocenę ryzyka zawodowego, która jest działaniem prowadzonym w celu określenia poziomu ryzyka zawodowego i jego dopuszczalności. To systematyczne badanie wszystkich aspektów pracy, które jest przeprowadzane w celu stwierdzenia, jakie zagrożenia w środowisku pracy mogą być powodem urazu lub pogorszenia się stanu zdrowia pracownika, czy zagrożenia te można wyeliminować, a jeżeli nie – to jakie środki ochronne należy podjąć w celu ograniczenia ryzyka związanego z tymi zagrożeniami. Podczas oceny ryzyka zawodowego uwzględnia się wszystkie czynniki środowiska pracy występujące przy wykonywanych pracach oraz sposoby wykonywania prac. Ocena ryzyka zawodowego pozwala zdefiniować zagrożenia związane z wykonywaniem pracy na danym stanowisku, a także określić ich poziom. Na tej podstawie podejmowane są adekwatne dla zagrożenia i jego poziomu środki, które ograniczą lub wyeliminują to zagrożenie.

Ad 4.

§ 39a ust. 3 *Rozporządzenia MPiPS z dnia 26.09.1997 r. w sprawie ogólnych przepisów BHP* precyzuje, co powinna zawierać dokumentacja oceny ryzyka zawodowego i tak: „[...] Pracodawca prowadzi dokumentację oceny ryzyka zawodowego oraz zastosowanych niezbędnych środków profilaktycznych. Dokument potwierdzający dokonanie oceny ryzyka zawodowego powinien uwzględniać w szczególności:

WAŻNE

Podstawy prawne, które mają zastosowanie w omawianej sprawie:

1. *Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy* (t.j.: Dz.U. z 2014 r., poz. 1502 z późn. zm.).
2. *Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym* (Dz.U. nr 98, poz. 602 z późn. zm.).
3. *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy* (t.j.: Dz.U. z 2003 r., nr 169, poz. 1650 z późn. zm.).
4. *Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 27 lipca 2004 r. w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy* (Dz.U. nr 180, poz. 1860 z późn. zm.).
5. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2009 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy gospodarowaniu odpadami komunalnymi* (Dz.U. nr 104, poz. 868).

- 1) opis ocenianego stanowiska pracy, w tym wyszczególnienie:
 - a) stosowanych maszyn, narzędzi i materiałów,
 - b) wykonywanych zadań,
 - c) występujących na stanowisku niebezpiecznych, szkodliwych i uciążliwych czynników środowiska pracy,
 - d) stosowanych środków ochrony zbiorowej i indywidualnej,
 - e) osób pracujących na tym stanowisku,
- 2) wyniki przeprowadzonej oceny ryzyka zawodowego dla każdego z czynników środowiska pracy oraz niezbędne środki profilaktyczne zmniejszające ryzyko,
- 3) datę przeprowadzonej oceny oraz osoby dokonujące oceny”.

W aktach sprawy znajduje się ocena ryzyka zawodowego dla stanowiska ładowacza odpadów stałych oraz kierowcy samochodu ciężarowego, sporządzona w 2012 r. Zawiera następujące elementy wskazane w cyt. rozporządzeniu (tab. 1).

Biorąc pod uwagę, że *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2009 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy gospodarowaniu odpadami komunalnymi* zaczęło obowiązywać w 2009 r., to w kolumnie 5 oceny ryzyka (tab. 2), tj. „środki ochrony przed zagrożeniami” brak jest stosownych adnotacji dotyczących § 19 pkt 1 cyt. rozp., tj.: „Podczas jazdy jest zabronione pozostawianie pracowników na stopniach komór ładunkowych

pojazdu do wywozu odpadów.” Dlatego uznać należy, że ocena ryzyka zawodowego dla stanowiska ładowacza odpadów stałych, sporządzona przez zespół, była przygotowana niewłaściwie.

W opracowanej w tab. 3 ocenie ryzyka zawodowego uwzględniono wyłącznie kierowcę samochodu ciężarowego. W ocenie nie poświęcono żadnego zapisu odnoszącego się do *Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2009 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy gospodarowaniu odpadami komunalnymi*, w tym szczególnie do § 19 pkt 2: „Kierujący pojazdem, wykonując manewr cofania, natychmiast zatrzymuje pojazd, jeżeli z pola widzenia straci pracownika, który pomaga mu przy wykonywaniu takiego manewru, a także w sytuacji, gdy w polu widzenia zobaczy osobę postronną”.

Dlatego uznać należy, że ocena ryzyka zawodowego dla stanowiska kierowcy samochodu ciężarowego, sporządzona przez zespół w dniu 15-17.05.2012 r., była sporządzona niewłaściwie.

Ad 5.

Jan Nowak zatrudniony jest na umowę o pracę na czas nieokreślony na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego. W jego aktach osobowych znajduje się karta szkolenia wstępnego w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy, oświadczenie o zapoznaniu z ryzykiem zawodowym na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego, zaświadczenie o ukończeniu szkolenia okresowego w dziedzinie

Ocena ryzyka zawodowego dla stanowiska ładowacza odpadów stałych	
§ 39a ust. 3 <i>Rozporządzenia MPiPS z dnia 26.09.1997 r. w sprawie ogólnych przepisów BHP</i>	Ocena ryzyka zawodowego, sporządzona przez zespół w 2012 r. dla stanowiska ładowacza odpadów stałych
1) opis ocenianego stanowiska pracy, w tym wyszczególnienie:	
a) stosowanych maszyn, narzędzi i materiałów	zawiera str. 2 oceny
b) wykonywanych zadań	zawiera str. 2 oceny
c) występujących na stanowisku niebezpiecznych, szkodliwych i uciążliwych czynników środowiska pracy	zawiera str. 4-7 oceny
d) stosowanych środków ochrony zbiorowej i indywidualnej	zawiera str. 4-7 oceny (nie zawiera zakazu stania na stopniach podczas jazdy śmieciarki)
e) osób pracujących na tym stanowisku	zawiera str. 2 i 3 oceny (nieaktualizowane dane)
2) wyniki przeprowadzonej oceny ryzyka zawodowego dla każdego z czynników środowiska pracy oraz niezbędne środki profilaktyczne zmniejszające ryzyko	zawiera str. 8 oceny
3) datę przeprowadzonej oceny oraz osoby dokonujące oceny	zawiera str. 9 oceny

Tab. 1. Ocena ryzyka zawodowego dla stanowiska ładowacza odpadów stałych

- nie bezpieczeństwa i higieny pracy na stanowiskach robotniczych.

Biorąc powyższe, tj. zgromadzony materiał dowodowy, biegły stwierdził, że Jan Nowak został przeszkolony z zakresu BHP (szkolenie wstępne, instruktaż: ogólny i stanowiskowy, szkolenie okresowe BHP) i miał udokumentowane przeszkolenie z zakresu BHP. W dniu wypadku szkolenie okresowe BHP, które było przeprowadzone przez firmę zewnętrzną dla pracowników na stanowiskach robotniczych, było aktualne. Program szkolenia, tak wstępnego, jak i okresowego, który widnieje na wymienionych zaświadczeniach, jest programem ramowym wynikającym z *Rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 27 lipca 2004 r. w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy* i trudno biegłemu stwierdzić, czy zakres tych szkoleń obejmował np. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2009 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy gospodarowaniu odpadami komunalnymi*.

Ad 6.

Osoby obsługujące śmieciarkę powinny być poddane badaniom lekarskim na zajmowane stanowiska, gdyż podczas wykonywanej pracy wymagana jest od nich – oprócz znajomości przepisów ruchu drogowego – dobra orientacja, wzrok oraz słuch. Pracodawca, znając specyfikę i charakter pracy, dla dobra pracowników i ich bezpieczeństwa powinien skierować ich na wstępne badania lekarskie stwierdzające brak przeciwwskazań do wykonywanej pracy. Pracownicy narażeni są (jak wynika z oceny ryzyka zawodowego) na działanie czynników szkodliwych, zarówno chemicznych, jak i fizycznych.

W przytoczonej sprawie mamy zeznania świadków, które sugerują, że Jan Kowalski miał ataki padaczki w przeszłości oraz że przyczyną jego upadku ze stopki śmieciarki w dniu wypadku mógł być atak padaczki. Brak jednak jakichkolwiek dokumentów medycznych potwierdzających te zeznania.

Lp.	Zagrożenia	Przyczyny zagrożenia	Możliwe skutki zagrożenia	Środki ochrony przed zagrożeniami
1.	Wypadek drogowy	Jazda samochodem, jazda na stopniu śmieciarki	Złamania, potłuczenia, kalectwo, śmierć	Przestrzeganie przepisów ruchu drogowego, sprawny pojazd, wzmożona uwaga i koncentracja
7.	Upadek na niższy poziom	Wsiadanie i wysiadanie z pojazdu, jazda na stopniu śmieciarki	Złamanie kończyn, zwichnięcia, potłuczenia	Większa uwaga pracownika, odpowiednie obuwie

Tab. 2. Ocena ryzyka zawodowego dla stanowiska ładowacza odpadów stałych – cd.

Ocena ryzyka zawodowego dla stanowiska kierowcy samochodu ciężarowego	
§ 39a ust. 3 <i>Rozporządzenia MPiPS z dnia 26.09.1997 r. w sprawie ogólnych przepisów BHP</i>	Ocena ryzyka zawodowego, sporządzona przez zespół w 2012 r. dla stanowiska kierowcy samochodu ciężarowego
1) opis ocenianego stanowiska pracy, w tym wyszczególnienie:	
a) stosowanych maszyn, narzędzi i materiałów	zawiera str. 2 oceny
b) wykonywanych zadań	zawiera str. 2 oceny
c) występujących na stanowisku niebezpiecznych, szkodliwych i uciążliwych czynników środowiska pracy	zawiera str. 4-7 oceny
d) stosowanych środków ochrony zbiorowej i indywidualnej	zawiera str. 4-7 oceny
e) osób pracujących na tym stanowisku	zawiera str. 2 i 3 oceny (nieaktualizowane dane)
2) wyniki przeprowadzonej oceny ryzyka zawodowego dla każdego z czynników środowiska pracy oraz niezbędne środki profilaktyczne zmniejszające ryzyko	zawiera str. 8 oceny
3) datę przeprowadzonej oceny oraz osoby dokonujące oceny	zawiera str. 9 oceny

Tab. 3. Ocena ryzyka zawodowego dla stanowiska kierowcy samochodu ciężarowego

Przeprowadzone badanie wstępne miałyby w tym przypadku szczególne znaczenie, gdyż od trafnej oceny lekarza wykonującego badanie profilaktyczne zależy nie tylko stan zdrowia pracownika i dopuszczenie go do pracy, tj. do wykonywania określonej czynności, ale i bezpieczeństwo pozostałych pracowników. Jan Kowalski nie został przebadany wstępnie przez lekarza uprawnionego do badań profilaktycznych, posiadającego specjalizację w medycynie pracy, a tym samym nie został dopuszczony do pracy/czynności na dane stanowisko pracy. Dopuszczenie Jana Kowalskiego do pracy/zlecenia bez wymienionego badania (mając na uwadze art. 304 K.p.) stanowi uchybienie ze strony pracodawcy, przez co nie dopełnił ciężącego na nim obowiązku wynikającego z przepisów art. 229 § 1 i 4 *Ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy*:

– art. 229 § 1 „Wstępnym badaniom lekarskim podlegają: 1) osoby przyjmowane do pracy, 2) pracownicy młodociani przenoszeni na inne stanowiska pracy i inni pracownicy przenoszeni na stanowiska pracy, na których występują czynniki szkodliwe dla zdrowia lub warunki uciążliwe”,

– art. 229 § 4 „Pracodawca nie może dopuścić do pracy pracownika bez aktualnego orzeczenia lekarskiego stwierdzającego brak przeciwwskazań do pracy na określonym stanowisku”.

Niewłaściwa ocena ryzyka zawodowego

Pracownicy narażeni są na działanie czynników szkodliwych, zarówno chemicznych, jak i fizycznych, i muszą znać zagrożenia, jakie panują na stanowisku pracy oraz metody bezpiecznej pracy. Rozpoznanie i ochronę przed nimi pracownik powinien poznać na szkoleniu BHP, zapoznając się z oceną ryzyka zawodowego na danym stanowisku pracy oraz instrukcjami stanowiskowymi. Z protokołu PIP wynika, że nie było instrukcji dotyczącej wykonywania prac przy zbieraniu odpadów komunalnych: „Do dnia zaistnienia wypadku w zakładzie nie opracowano instrukcji BHP dotyczącej wykonywania prac przy zbieraniu odpadów komunalnych”, więc z takową pokrzywdzony nie mógł się zapoznać. Jan Kowalski podpisał co prawda oświadczenie, że zapoznał się z zagrożeniami na stanowisku pracy w styczniu 2015 r., jednak w czerwcu 2015 r., podpisując umowę zlecenie, nie udokumentowano szkolenia z zakresu BHP czy też zapoznania z oceną ryzyka zawodowego.

Sporządzona ocena ryzyka zawodowego z 2012 r. nie była aktualizowana i nie zamieszczono w niej

zapisów uwzględniających *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2009 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy gospodarowaniu odpadami komunalnymi*, a z powodu braku stosownych adnotacji dotyczących § 19 pkt 1 cyt. rozp. tj.: „Podczas jazdy jest zabronione pozostawianie pracowników na stopniach komór ładunkowych pojazdu do wywozu odpadów” należy uznać, że ocena ryzyka zawodowego dla stanowiska ładowacza odpadów stałych była sporządzona niewłaściwie i Jan Kowalski nie został zapoznany z tym zakazem.

Tolerowanie negatywnych zachowań pracowników

Na podstawie materiału dowodowego można stwierdzić, że w firmie tolerowano negatywne zachowania pracowników, tj. jazdę na stopkach śmieciarki, tak przez kierowców, jak i pracodawcę. Brak jest jakichkolwiek dokumentów w aktach sprawy potwierdzających, że pracodawca reagował na negatywne zachowania pracowników (stosował kary). Świadczy to również o niskiej świadomości pracowników, co może potwierdzać, że nie wiedzieli, że jest kategoryczny zakaz stania na stopkach śmieciarki w trakcie jej poruszania się, a to sugeruje z kolei, że szkolenia BHP były przeprowadzane pobieżnie. Trafny jest zapis z opinii biegłego techniki samochodowej i ruchu drogowego: „Zdaniem opiniującego do zdarzenia współprzyczynił się również pracodawca, który nie powinien był dopuszczać do eksploatacji pojazdu bez dokładnego przeszkolenia pracowników pod względem BHP, zakresu prac i obowiązków kierowcy, jak i ładowaczy. W aktach sprawy znajduje się potwierdzenie przeprowadzenia szkolenia BHP przez kierowcę śmieciarki, nie ma natomiast możliwości sprawdzenia zakresu tego szkolenia. Kierowca twierdzi, że nie wiedział o tym, że na stopniach tylnych nie wolno mu przewozić pracowników”. Powyższe uchybienia wskazują bezpośredni związek ze zdarzeniem oraz że Jan Kowalski był narażony na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu.

Podsumowanie

Tylko odpowiednia doza rozsądku może sprawić, że praca przy wywozie nieczystości śmieciarką nie będzie tak niebezpieczna. W dniu wypadku zabrakło jej zarówno kierowcy śmieciarki, jak i ładowaczom. □